

quādū stabit imperium Romanum. In Graveson. Siec igitur Christus venit in mundum, quando imperium Romanum sub Augusto erat in maximo flore, ita Antichristus veniet, quando desfloruerit, et in de- cem regno faceretur fuerit.

Sed contra jam memoratam interpretationem se opponit Estius, eamque non subsistere conatur probare sequentibus argumentis: prīmō, quia experītiō nōtum est quid à Romano in p̄ro vīce gentes, que ante ei subjecte erant, defluxerunt, solumq; penē nōmen imperii Romani hodiē reliquum habemus; nec tamen venit Antichristus, quem vīrūtū statim post apostolum Apostolus significat; secundō, quia non ita terreno regno spirituale suum regnum, id est, Ecclesiam, Christus alligavit, ut illo florent ipsa floreret, et illo deficiente, deficeret, aut in angustias redigeretur: nam Romani imperatores, florente imperio, Christi Ecclesiam maxime persecuti sunt, ut omnibus nōtum est; tertīo, quia nōmen apostasie potius significat defectionem spiritualem, qualis est à fide et religione, quā politican, quā est ab imperio terreno. Unde 1 ad Timoth. 4, v. 1, dicitur: *In novissimis temporibus discedat quidam à fide.*

Rectius itaque, ait interpres placitatus, et sac̄is Scripturis convenientius senire videntur, qui apostasiam hanc interpretantur defectionem à fide catholica, eamque universalem; quā nimirum, non tantum persone, quāvis multa, sicut jam sep̄e accedit, sed etiam regna et provincias omnes, aut p̄mē omnes, recedent ab Ecclesiā catholica, et ab obediētū summi Pontificis. Ita dissensionem hanc intellexerunt S. Ambrosius et D. Thomas in Commentariis super hanc Epistolam. Confirmat hanc expositionem auctoritas B. Thomae Cantuariensis, qui in epistola quādam ad

episcopos Anglie sic loquitur: «Stabit Ecclesia, eis tēpē concessua, in eā fortitudine et firmitate in quā eā fundata est, donec veniat generale dissidium, donec filius illae perditionis surgat; ubi per generale dissidium intelligit h̄nū dubiē generalē quam diuinus ab Ecclesiā catolica defectionem. His consonant ipsius Christi verba, dicentis Luce 18: *Filiū hominis vendes, putas, invenerit fidem in terrā?* Quasi diec vix inventurum, properē procedētē apostasiam; tunc enim abudabūt iniquitatis; et regressus charitatis nōtūtorum, Matth. 24, v. 12. Unle passim totus orbis apostabat à fide, propter paucos, qui perseveraverunt usque in finem, ne parte inferi in totum praevalerent adversari Ecclesiā.

Qui quid sit de duabus sententiis jam relatis, ego salvo meliori, puto statis fundatē dīci posse quid Apostolus agat de utrāque defectione, scilicet tam à fide quām à Romano imperio. Nam, li èr varia provinciae, quāe quandam Romano imperio subiecte fuerunt, jam ab aliis principib; occuperunt, tamen dignitatis imperialis adhuc manet, et quidē eminentissima inter seculares dignitatis christiani orbis; quae non videtur auferenda, nisi circa tempora Antichristi, prout Apostolus insinuat v. 7, dicens: *Donec de medio fiat*, id est, quāo-que ipse imperator, seu imperium ejus penitus tollatur de medio; hoc est, omnino destruetur et aferatur Romanum imperium. Unde S. P. Aug., lib. 29 de Civ. Dei, cap. 49, ita scribit: «Hūd, quod cūl Apostolus: *Tertius qui modū tener, tenuer, donec de medio fiat*, non absurdē de ipso Romano imperio creditur dictum, tanquam dictum sit: *Tertium qui modū imperat, imperet, donec de medio fiat*, id est, de medio tollatur. Et tunc revelabit-r iniquus, quem significari Antichristum nullus ambigit.»

IN UTRAMQUE EPISTOLAM AD TIMOTHEUM Dilucidatio.

QUESTIO PRIMA.

Quid continet Epistola prima.

Quia de Timotheo, ut dicitur Act. 16, v. 2, testi- monium bonum reddiebant, quā in Lystra erant et Ico- nio fratres, idē S. Paulus eum in scōnū assūpsit inēris et prædications; sed primō circumdeedit propter Iudeos, qui erant in illis locis. Quoniam autem esset juvenis, tamen quādā infantū sacras Litteras noverat, ut habeat 2 Timoth. 1, v. 15, et virtus at- tam suppellebat, Apostolus eum non sine speciali Spi- ritus sancti inspiratione, per manūm surarū impositionem Ephesiōrum episcopum consecravit; quem ut

plenius ad hoc munus instrueret, duas ad eum scri- psit Epistolā.

In hac autem primā eum instruit, non ut Christia- num quālibet, sed ut christiane plebis episcopum aque doctorem. Itaque validū sollecitū nōmet Timo- theum de officio episcopali. Prīmō autem commo- nescit injuncte sollicitudinis et vigilantiae contra eos qui legū fabulæ Judæas Evangelio mis- cebant; deinde vult publicas orationes pro omnibus fieri, sui jungens obierit quāmodū māplices in ecclesiā se gerere debeant; mox præscribit quales ordinandi sint episcopi et diaconi, atque hæc tractat tribus pri- mis capitibus.

Quarto capite premunit in Timotheo Ecclesiā contra futuras atque instantes heres; post has variis doctrinis eum instruit, ut de senioribus et junioribus admonētis, de viuis aliendis, de presbyteris honorandis et iudicandis; item de servorum officio, de vitiali avaritia, de divitib; huius seculi, etc. Que omnia mirifice conferunt ad rectam Ecclesiā gubernationem. Unde hanc, uī ei secundam, ac eam ad Tūm Epistolā perpetuo ante oculos habere debet quisquis in Ecclesiā doctoris aut pastori personam susinet, ut mon. S. P. Aug., lib. 4 de Doct. christ., cap. 16. Ullissima enim præcepta pro quo-cumque rectore ecclesiastice continent: non enim tantum hiscūrū causā scripta sunt, sed ut in ipsis omnes Ecclesiāriū antistitis instructiones et pre-cepta acciperent ad officium suum recte ac dignè ad- ministrandum.

QUESTIO III.

Ia quo loco et quo tempore hac Epistola scripta sit.

Nominiū putant hanc Epistolā esse scriptū Lio- dicis in Phrygia, uti inscriptiones Græcis exemplari- bus apposite insinuant; sed haec inscriptiones nullam meent fidem, cūm, teste Calmet hic, in Praefatione, inscriptiones in quibusdam Græcis manuscriptis et aliis impressis, scilicet in editione Complutensis, aperte habeant eam esse scriptā in Macedoniā. Hoc autem Athanasius, in Synopsi, et Theodoretus, Praefat. in Epistolas Pauli, colligunt et cō quid hic, cap. 1, v. 5, ad Timotheum ita scribat Apostolus: *Rogavi ut re- maneas Ephesi, dum irem in Macedoniā, ut demeu- rares quibusdam ne eliter docerent.* Putat tamen A Lapide Theodoreum hanc sententiam retrahit, cō quid, ut p̄ se refert, in fine Epistola 1 ad Timoth. dicit: *Prima Epistola ad Timotheum scripta est Lac- dieie, que est metropolis Phrygie.* Interim ad hoc argumentum respondeat Calmet hoc modo: Vir ille doctus vel nunquam legit illam inscriptionem, vel alia mea ejus operi adjecta videatur, vel saltem minima illam habuit, cūm in Praefat. Epist. ad Rom., hanc Epistolā in Macedoniā esse exaratum perspicere praferat; i. q̄ necessariō dicendum, ne in texta admittatur contradic̄to; ne minima enim in verbis apparat retractatio, ut vult A Lapide.

Licet autem jam interpretes communiter admissim illam esse scriptā in Macedoniā, de tempore tamen quo scripta fuit inter se non convenit: quidam enim eam Fromondo et Estio putant esse scriptā anno æra vulgaris 37, dīc Paulus proper tumultū à Demetrio argentario existitum, Act. 19, v. 24; Epheso in Macedoniā navigavit, et ibidem ad aliquod tempus morauit, donec iret in Greciā.

Verum hæc opinio non videtur subsistere, 1° quia, ut ex verbis cap. 1 supra citatis constat, Paulus roga- Timotheum ut maneret Ephesi; et cap. 2, v. 14, adjungi: *Hac tibi scribo, sperans me ad te venire cō;* atq; tamen certum est quid Timotheus non maneret Ephesi, dīc Paulus inde proper tumultū

diaconus; Apostolus enim, Epist. 1 ad Thessalonici, (que scripta est anno 52), vocat eum *ministrem Dei in Evangelio Christi;* ergo hanc Epistola non est ipta anno 63 ærae vulgaris. — Resp.: Neg. min., quia, si supponatur anno quo consecratus est episcopus fuisse 30 annorum, adhuc satis juvenis erat ad gubernandam totam ecclesiam Ephesinam, cūm eo tempore episcopū omnia ferē per semetipos facere ac exequi deberent.

Inst.: Jam memoratum suppositum non videtur admittendum; nam, juxta illud, Timotheus fuisse ordinatus diaconus anno octauis sua decimo septimo. — Resp.: Neg. assumpt.; cūm enim, teste Apostolo, 2 ad Timoth. 5, v. 15, ab infantia sacras Litteras diicisset, nī ille implicet cum anno natūris sua decimo

septimo ordinatum fuisse diaconum, siquidem tunc temporis non requireatur certa et determinata aetas ad suscipiendum ordines sacros.

QUESTIO III.

De quibus genealogiis agat Apostolus Epist. 1, cap. 1, v. 4; item quo sensu se vocet primus inter peccatores.

Apostolus Timotheum monens ut afferentes novas dogmata, fabulas et genealogias arguit, dici loco citato: *Rogavi te ut remaneres Ephesi..., ut demunieras quibusdam ne alter docerent, neque intenderent fabulas et genealogias interminatas.* His verbis certò non vult significare contemnentes esse veteris Testamento genealogias, quae descripte sunt in libro Genesis, Paralipomenon, Esdræ, etc. Hæc enim utiliter scriptæ fuerunt, ut nempe unusquisque sciret suam tribum et portionem terra promissæ tribui sua debitam, utique constaret quinam forent de tribu Levi, propter sacerdotium; item quinam essent de tribu Judæ, ob Messiam, ex hac tribu oriundum. Verum post Christi adventum, lege jam cessante, inutile foret modò inquirere quinam Judei hodiernum sint de tribu Levi, quinam de tribu Judæ, etc. Apostolus igitur hic agit de fabulis et genealogiis quas Judei post Christi adventum confinxerunt, et que nunc existant in quadam libro qui vocatur *Talmud*; id est, Corpus doctrine, Unde S. P. Aug., lib. 2 cont. Advers. legi, cap. 1, ait: *Nesci (scilicet adversariæ legi) habere præter Scripturas legitimas et propheticas Iudeos quasdam traditiones suas, quæ non scriptas habent, sed memoriter tenent, et alter in alterum loquendo transfundit, quæ Deuterosin vocant. Ubi etiam dicere audent, et credere Deum primo homini duas cræsse mulieres, ex quibus texunt genealogias veræ, sicut ait Apostolus, infinitas, parientes infructuosissimas questiones.*

Vers. 15: *Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum.* Quo sensu hic Paulus se dicat esse primus inter peccatores, satis incertum est, quodcumque desperat inter se non convenientes interpretes. Interim hanc questionem videtur satis fundatè resolvere S. P. Aug., serm. 175 de Verbis Apostoli, edit. Paris., dicens: *Quodmodò in artificialibus, quicunque vult aedicare, dicit: Quis est primus structor? Aut si curari velit: Quis est primus medicus? non utique interrogat quis prior sit ætate, aut quis prior sit professione, sed quis prior sit arte. Quodmodò illi in arte primus, sic iste in iniquitate primus. Quare Paulus in iniquitate primus? Recolite Saulum, et invenietis. Nonne ille est cui ad lapidandum Stephanum manus una non sufficiebat, et aliorum vestimenta servabat? Nonne ipse, qui Ecclesiam ubique persecutus? Nonne ipse est, qui litteras accepterat à principibus sacerdotum? Quia parvus illi erat persecutus Christianos qui erant in Jerusalem, sed volebat ad alia loca venire, ubi eos inveniret, et ligaret, et puniri addeceret... Ipse est ergo, qui primus erat persecutor, illo pejor non fuit.* Et iterum, serm. 176, de Paulo ait: *Nemo acrior*

inter persecutores; ergo nemo prior inter peccatores.

Dices: *Multi Judeos Christum et Ecclesiam eo tempore persecuti sunt ex malitia; Paulus autem id tantum fecit ex ignorantia; atque peccatum ignorantiae minus est peccato malitia; ergo non potest dici quod Paulus, iuxta sensum jam datum, fuerit primus inter persecutores; sed dici debet quod fuerit primus seu prior inter persecutores conversus.* — Resp.: *Distingui. min. Peccatum ignorantiae minus est peccato malitia, ceteris paribus, conendo; ceteris non paribus, nego minorem; nam cetera hic non sunt paria, siquidem Saulus ubique, seu in omnibus locis, et sine intermissione Ecclesiam persecutus, spirans minas, et anhelans caedes, ut ex Acidibus apostolorum satis liquet; hoc autem non violenter fecisse alii, licet varijs ex ipsi Ecclesiam persecutus ex malitia. Deinde, ut Paulus, iuxta sensum objectionis propositæ, dicatur primus inter preceatores conversus, presupponi debet quod nullus ex istis qui Ecclesiam persecuti sunt ex malitia, conversus fuerit. Hoe autem non videtur posse presupponi, utpote fundamento constitutum.*

QUESTIO IV.

De variis aliis Epistolam primam concernentibus.

Peter 1° quomodo Apostolus, cap. 2, v. 14, dicat Adamum non esse seductum, sed Evan. — Resp.: *Ad hanc questionem à Pererio, lib. 6 super Genes., et à Bellarmino, lib. 5 de Amis. grat., cap. 7, multe afferuntur responsiones, quas omnes hic referre nimis longum foret. Interim pro ceteris placet responsio eorum qui dicunt Evan fuisse seductam, quia aliquo modo creditur verbi serpentis: nam audiens quod ipsa Adam et Eadam essent futuri sicut di, scientes bonam et malum, elata in superbiam, putavit se non peccatarum si comedere de fructu vetio. Adam vero hanc falsam apprehensionem non habuit, sed ideo peccavit, quia nimium complacuit uxori, à qua nec in peccati societate divelli voluit, ne ipsam contristaret vel exacerbaret. Unde S. P. Aug., lib. 14 de Civ. Dei, cap. 11, de peccato Adami et Eve ita scribit: *Sicut... nec Salomonem credibile est errore putasse idolis esse serviendum, sed blanditias feminis ad illa sacrilegia fuisse compulsionis, ita credendum est illum virum suæ feminæ uni unum, hominem homini, et conjugem coniugi, ad Dei legem transgredieandam, non tanquam verum logiendi credidisse seductum, sed sociali necessitudine paruisse. Non enim frustra dixit Apostolus: *Adam non est seductus, mulier autem seducta est;* nisi quia illa quod ei serpens locutus est, tanquam verum esset acceptum, ille autem ab unicó noluit consortio dirimi, nec in communione peccati; nec ideo minus reus, sed sciens prudensque peccavit. Unde Apostolus non ait: Non peccavit, sed: *Non est seductus...* Hos autem seductos intelligi voluit, qui id quod faciunt non putant esse peccatum, ille autem scivit. Ac per hoc in eo quod mulier seducta est, non est ille seductus.* Ceterum qui plura de hæc materia desiderant, legat theologos, qui desuper ex professo tractant, dum agunt de peccato primorum parentum.*

petes 2° quo sensu, cap. 5, v. 1, Apostolus dicit: *Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.* — Resp.: *Si agatur de honore et dignitate episcopali, absoluta est sententia S. P. Aug., quod hoc sensu episcopatum non licet appetere; nam, lib. 19 de Civ. Dei, cap. 49, tractans hunc Apostoli textum, ita scribit: *Locus superior, sive quo regi populus non potest, etiam ita teneatur atque administretur ut decet, tamen indecenter appetitur.* Quod si de opere seu functione episcopali agatur, ita ut aliquis dicatur episcopatum appetere, quia opus episcopale appetit, nec illud simpliciter appetendum est, sed urgente Ecclesia necessitate, si imponitur, suspicendum. Unde consequenter loco jam citato prossequitur S. Aug.: *Cum quamobrem otium sanctum quererit charitas veritatis, negotium justum suscipit necessitas charitatis. Quam sarcinam si nullus impunit, percipiendam atque intendeat vacandum est veritatis; si autem imponitur, suspicenda est propter charitatis necessitatem.* Itaque prædicto loco tantum docet Apostolus quid illi qui episcopatum desiderat opus in se honestissimum ac optimum desiderat; nam publicam et aeternam populi salutem procure, opus est excellenter bonus et honestus; sed an huic sarcinæ ferenda quis sit idoneus, non est ipsis judicare, sed aliorum; et id eo non debet illam appetere, sed ab aliis sub impositam, propter salutem populi humiliumque suscipere.*

Petres 3° quid Apostolus cap. 5 doceat de viduis.

— Resp.: *Loco citato, v. 11, momit Timotheum ut adolescentiores seu juniores viduas, in quibus etiam nondum defuerint, devitet, hoc est, ea non admittant in numero viduarams que aluntur eleemosynis Ecclesiæ; idque ob speciem hanc rationem: *Cum enim luxuriantur fuerint in Christo, nubet volunt;* hoc est, cum genio et deliciis ex bonis Ecclesiæ indulserint; omnis enim excessus, non tantum in re veneranda, sed et in cibo, potu, ac corporis ornatu, Latine *luxuriantur* vocatur: — autem in Christo, iuxta Fromondum et Estium, idem denotat ac in Christum, id est, contra Christum; idque dicunt patere ex textu Graeco. Unde Arias et alii vertunt: *Cum lasciviorint adversus Christum, nempe tanquam sponsionis suum, a quo alebantur, et cui per votum desponsata erant.* Sensus igitur est non admittendas, sed rejicendas esse juniores viduas, quia postquam in domo Dei: b: Ecclesiæ bene alitas et pasta fuerint, et in delicias carnales resolute coeperint lascivire et protervè agere adversus Christum, quem sponsionis eleganter, nubere volum mortali, Christum fastidientes.*

Petres 4° an Apostolus, dum hic, cap. 5, v. 14, subiungit: *Volo ergo juniores nubere, non contradicat illi que docuerat* t ad Cor. 7, ubi omnes ad castitatem exhortantur, ait: *Volo omnes esse sicut me ipsum;* et peculiariter de viduæ: *Beator erit si si permanenter.* — Resp. negativè, quia hoc loco id velle se dicit, quod absolutè et omnibus circumstantiis consideratis expedire videbat istis junioribus viduas. Ad Cor. autem tantummodo desiderium suum expo-

QUESTIO V.

Quo tempore et ob quam causam Paulus scripsit Epistolam secundam ad Timotheum.

Hanc Epistolam è vinculis Romanis esse scriptam eruunt ex cap. 2, v. 9, omnesque interpres desuper convenient; sed an è primis, an verò è secundis vinculis scripta sit, controvertuntur. Attamen è primis non esse scriptam satis evincunt ea quæ dicta sunt in cap. 28 Act. apost., quast. 2, in respons. ad obj. 2; quod autem è secundis vinculis scripta sit.

Probatur, quia haec Epistola scripta est dum Paulus jam proximus erat morti; atque in secundis vinculis proximus erat morti; ergo, etc. Proba. maj. ex cap. 4, v. 6, ubi ait: *Ego enim jam delibor, et tempus resolutionis meæ instat; bonum certamen certavi, cursum consumaveri;* ad quæ verba reflectens S. P. Aug., lib. de Grat. et lib. Arb., cap. 6, dicit: *Apostolum Paulum, quem coriè inventum sine ullis meritis bonus, in modo cum multis meritis malis, Dei gratiam consecutum, reddendis bona pro malis, videamus quid ducat sub jam propinquante passione scribens ad Timotheum: *Ego enim jam immolar, etc.* Si mulier S. Chrysost., hom. 4 in hanc Epistolam, ait: *Videtur autem tunc scripsisse Epistolam, cum proximus esset fini.* Ego enim, inquit, *JAM DELIBOR;* et hom. 9 vocat eam testamentum Pauli morientis.*

Obj. 1°: *Hæc verba: *Ego enim jam delibor, etc.*, non intelliguntur de jam imminentे passione mortis, sed per eam tantum insinuare vult Apostolus quod pedetem ad mortem tenderet, quia, licet foret intentus de tempore, videbat tamen se paulatim per*

carceres et tribunalia parati ad victimam. — Resp. ita quidem istum locum explicare Baronium et Estiūm; sed his preferendi sunt SS. Aug. et Chrysost., qui ut supra vobis, exponunt de jā immunitate passione mortis; deinde ista explicitio regnunt textui organi, seu Graeci, in quo ponitur: *Jam im-mat., etc.*, dicit, jā incipit sacrificium martyri mei.

Inst. cum Fromontio: Adve. bīam *jām non significat* tempore omniō presens aut plene proximum, ut patet Matth. 3. v. 10, ubi dicit S. Joannes Bp̄ti-ta: *Jam securis ad ratiōem posita est*; quod aliqui interpretantur ex excidio Jerosolymitanum, quod tamē adhuc annis postea cōficiūt contigit. — Resp. 1^a istam interpretatiōem non subsistere, sicutēdē genuina interpretatiō videtur esse corūm qui per memorā S. Joannis Bp̄ti-ta verba dēant significari *jām immunitate* irreparabile exilium, infigendum p̄t extēmā damnationē, quia nimirū illud post Christi adventū omnino palam cōpīt in mundo p̄dicātiō et hominib⁹ amonitiō. Interim, etiam deo qđ p̄fata verba intelleguntur de excidio Jerosolymitanum, resp. 2^a inde nūl sequi contra nostram sententiam, primō, quia Iohannes Bp̄ti-ta, utpōt propheta, ibidē numerabat tempus secundūm computūtū Dei, in cuius conspectu mille anni sunt uis dies. Apōstolus autem loquitur de approximatione sue mortis secundūm usum humānum; secundō, Iohannes loquitur de excidio urbis, quia jam steterat a tempore Melchisedech; respicuit autem istius longi temporis anni illi quibus post p̄dicationem S. Joannis Bp̄ti-ta aethus stetit postea, feri nūl sunt; Apostolus autem loquitur de morte proximā uis hominis, qui oīdū habebat octoginta annos; respicuit enim aetas aliquot menses, quibus adhuc post scriptam hanc Ep̄istolam super-vixit, parvū vel nūl reputavit; sed non quinque annis quibus post illud tempus quo in prima vincula coniūcūtūt, adhuc supervixisset.

Oīj 2^a: Cap. 4. v. 16, Apostolus Timotheo scribit: *In primā mē defensionē nemo nūl adiūt*, sed commis me dereliquerunt; et addit. v. 17: *Dominus aut̄ mihi astitit, et confortavit me*, ut per me p̄dicātiō implēatur, et audiāt omnes gentes; et liberatō sum de ore leonis, hoc est, mānibus Neronis, qui ut crudelis erat. Ex his autem verbis manifestum videatur quid Paulus scripsit hanc Ep̄istolam ē vinculis quibus solutus et liberatus fuit; at qui non secundūs, sed primis vinculis solutus et liberatus fuit; ergo non ē secundūs, sed ē primis vinculis eam scripsit. — R.: Neg. maj., et ad citatos textus dico satis plausibiliter ab aliquibus sustinetur qđ per primā defensionē iēcī tēlliguntur ex qua fecit Paulus in primis vinculis, cum scilicet quinto Neronis anno Jerosolymis captus, ac Neronem Romanū missus est, ibique per biennium manūt; et anno nono Neronis liberatus fuit; tunc enim Deum habuit adjutorem, qui Neronem ei benevolū reddit, ut ē carcere liberatus sit, et per Occidentem Evangelium gentilibus p̄diciāt.

Iaque Paulus ē secundūs vinculis scribit Timotheo illa que ipsi contigerant in primis; atque hanc responsum confirmat S. Hieron., lib. de Scriptoribus ecclesiasticis, vebo *Paulus*, dicas: *Secundūm autem in primā satisfactionē, neclīm Nerois impērio roboro, nec in tanta erumpente scēla, quāta de eo narrant historie, Paulum à Neronē dimisum, et Evangelium Christi in Oīcalētūs quōque particibus p̄dicāret, sicut ipso scribit 2 ad Timoth., et tempore quo p̄s is est, et de vinculis dicit Ep̄istolam;* ubi clāre habet quid Paulus ē secundūs vinculis, ex quibus liberatus non fuit, sed martryum subiit; qđib⁹ tāt ipsi contigerant in primis.

Inst.: Oīmō inutiliter Paulus Timotheo scriberet illa que ipsi in primis vinculis contigerant, nūl Timotheus ea ignorare non poterat, tum quia Roma concepītus ejus fuerat, tum etiam quia aliunde ea mortis poterat, siquidē jam à quatuor vel quinque annis transecta erant. — Resp.: Neg. assumpt., primō, quia non videtur Timotheus omnia ista cum suis circumstantiis novisse; nam non constat quid Timotheus ab initio primorum vinculorum Rome Paulo affuerit; et deinde Timotheus ante Paulam ē vinculis liberatus fuit, et Roma ad alia loca ante liberationem Pauli videtur divertīt; secundō, etiam si aliunde ea novisset, non noverat tamē ex litteris Pauli. Igitur Apōstolus hāce ipsi scribit, tum ut memoriam ejus refriceret, et eorumdem recognitiones animet ac excitet (sicut etiam fecit referendo ea quae circa ipsum in primis vinculis facta sunt ab Onesiphoro, que tamē Timotheus noverat, ut patet ex ep̄. 1, v. 18), tum denique quia futuris seculis hāc scribere et consignare volebat. Vide etiam cap. 5, v. 10 et 11, ubi rursus alia qua narrat quia Timotheo non erant innotescit.

Ite in tamen, quia jam data responsio uterumque contorta videatur, nec ex Actibus apostolorum, nec ex ep̄istolis quas Paulus in primis vinculis scripsit illo modo probari potest quid tunc fuerit in tanto vita discernere ut omnes in eis iūcū ipsum defenserint, et solus Dominus eum confortaverit, melius ad argumentum se p̄positum, negatū mōjore, responderet quid Paulus agat de defensionē non omnium primā, sed quāta primā habuit post secundūm suum adventū in urbē Romanā; tunc enim coram Neronē comparuit, et ab eo ē melius auditus fuit ac absolitus, ut insinuat S. Chrysost., hom. 10 in Ep̄ist. ad Timoth., ut scribens: *Quam verē dicit primā defensionē?* Neroni jam adstiterat, et illas effugerat; ubi veōt pincernam ejus instituit, ac fideli sacramentis inscruxit, tunc etiam ipsum capite truncavit. Item quidē defensionē illa de quā Paulus hāc loquitur contigerat dām secundā vice Romānā, venit, clarissū alibi exprimit idem Chrysost., Praefat. in Ep̄ist. ad Philip., ubi agens de primis vinculis Romanis, ita loquitur: *Et vinculis, in quibus fuerat, dimisus est*; idque cōstat in Ep̄istola Timotheo scribens: *In primā mē defensionē nemo nūl adiūt, sed omnes me dereliquerunt...* Vincula

sigūt illa significat, quā defensionē istam antecēserunt; nam ipso quīlibet defensionē ac liberationis tempore misimē adiūtis Timotheum constet. Inquit enim: *In primā mē defensionē nemo nūl adiūt*; idque etiam hoc ipso ostendit, quid hoc modo scribit; atque martyrium suum immixtū significat, dicens, v. 6: *Ego enim jām delibor*, etc. Hoc enim verba sunt exordiūtū ad mortis presentiam, et ad coram anhelantias, inquit S. P. Aug., in psal. 51.

QUEST. VI.

Ques. sensu, cap. 1, v. 9, sunatur vīsecularia; tēm quid, ibidem, v. 16, in eligator per Oīesiphri domum.

Apostolus adhortans Timotheum ut strenuē laboraret in p̄dicatione Evangelii secundūm virtutem Dei, subiungit, v. 9: *Qui nos liberavit et vocavit* iūcū vocatione suā sanctā, non secundūm opera nostra, sed secundūm prop̄positum sum, et gratiam quae data est nobis in Christo J̄su ante tempora secularia. Pro grāiam hīc non intelligit gratia creata quia in nobis ēst; hēc enim effectus est prædestinationis; sed int̄ligit gratia increata, id est, grāta Dei beneficētia, quam mox dicit ma-īfestaōnē per adventū Christi, quāmque ad Tit. 3 miserīcordiam vocat. Vide etiam: *Nou ex operibus justificāt, que fecimus nos, sed secundūm suā misericordiam salvo[n] fecit*. Igitur hoc nomen gratia proposito addit rationēm gratitūdī; quasi dicat Apostolus: *Secundūm prop̄positum suū, quo gratis ac praepter omne merito nostrum constituit nos salvo[n] facere*.

Porrō vīsecularia hīc aliter sumuntur quam 1 Cor. 6, v. 5, ubi dicitur: *Secularia, iudicia, negotia, desideria*; idque patet ex textu Graeci, in quo hīc loco secularia ponunt aeterna. Itaq̄ē p̄r aeterna seu secularia tempora intelligit. Apostolus perp̄tuanū temporū seruēt, quae ab orbe condito clāp̄a fuit. Quia autēm quidē hīc temporū seruēt p̄cedit, p̄tēr aeternū est, idēcō dicens: *Ante tempora secularia, aeternitatem designavit*; ita ut sensus sit: Quia gratia seu misericordia quād effectus suos, nobis per Christum data, hoc est, intuitu meritorum Christi, preparata fuit ab aeterno. Et hīc sensus etiam alia Scriptura locis omnino consentaneus est, ut Ephes. 1: *Elegit nos in ipso ante mundi constitutio[n]em*; et iterum: *Qui p̄adestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum*.

Porrō, dum Apostolus Timotheum admonēt, edēm ferē est quā prioris. Timotheum enim adhortatur, docens quā sint pastoris et ep̄i-copi officia; dicitque primum esse int̄p̄dē ac instanter evangelizare, atque ex sacra Scriptura sanā doctrinā docere; deinde monet ut juvenilia desideria et studia quātiones viet, secundo justūm, fidem, charitatem et pacem; atque hīc facit dubios primū capitū. Capite autem tertio p̄cipit ut à doctrinā traditā nūl atēns recedat; unde et multa ibidē dicit de falsis profanorum dogmatū magistris, partim exor-

*Det misericordiam Dominus Onesiphoro, sed Onesiphori dom i, seu famili; deinde verò, v. 18, ipsi Onesiphoro bona apparens, subiungit, v. 18 : Det illi Dominus inuenire misericordiam à Domino in die illâ. Per quæ verba videtur ipsi optare quod Christiani solet optare fidelibus deficitis, nempe requiem et misericordiam. Ergo valde probabile est quod Onesiphorus modò esset defunctus, quando Apostolus hanc scriberet Epistolam. Praterea, cap. 4, v. 19, iubet salutari Onesiphori domum; atque, si illum adhuc vivere putasset, non domum duntaxat, sed et cum domo ipsum Onesiphorum salutari jussisset, sicut fecit ad Coloss. 4, v. 13, ubi dicit : *Salutate... Nympha, et, quia in domo ejus est, ecclesiam*; ergo, etc.*

Dicēs : Apostolus sic etiam loquitor de viventibus, ut patet ex Epist. ad Rom. cap. 16, v. 11, ubi ait : « Salutate eos qui sunt ex Aristobuli domo... ; salutate eos qui sunt ex Narcissi domo... ; item. I Cor. 16, v. 15 : « Nostis domum Stephanæ, et Fortunati... ; Subditi tuis huicmodi. » Ergo ex eo quod hic tantum jubeat salutari Onesiphori domum, seu familiam, nequaque conclusi potest quod Onesiphorus modò esset defunctus — Resp. cum Esilo non licet quod Aristobulus et Narcissus tunc vixerint; fieri etiam potest ut Apostolus sc̄erit eos Romae non esse, quando ista scripsit ad Romanos; deinde forma sermonis non est omnino similis illi qua hoc loco ad Timotheum. De Stephano autem et Fortunato certum est eos Corinthi non fuisse dum Corinthi priore Epistolam Apostolus scripsit, sed Ephesi apud ipsum. Infra enim, praeit. cap. 16 ad Cor., dicit : *Gaudeo in praetate Stephanæ et Fortunati.*

QUESTIO VII.

Quid intelligatur per magnam domum de sub loquitur
Paulus cap. 2, v. 20.

Apostolus monens Timotheum ne turbetur aut retinet quod aliqui à justitia et fide excedant, dicit Deum in domo Ecclesiæ sua vasa habere. « In magnâ domo, » inquit v. 20, « non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignæ, et fistilia, et quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam. » Videtur autem alludere ad magnas principiū aulas, in quibus sunt vasa diversa, non solum in materia, ut aurea et argentea, testacea et lignæ; sed etiam in formâ ac fine, quæ quedam ad honorificos usus, alia verò ad villa officia deputata sunt. Porro quid parabolice per magnam domum hic significare voluerit, non convenient inter interpretes. S. Chrysost., hom. 6 in 2 ad Timoth., Theophylactus ac Theodoreus, per magnam domum intelligent mundum in quo sunt pī et impi, iusti et peccatores; at multi alii, et quidem hodiernum communiter omnes, docent quod Paulus per magnam domum significare voluerit Ecclesiæ in quâ sunt vasa aurea; id est, homines summe boni; item argentea, id est, boni tantum; et denique lignea ac fistilia, id est, non boni, seu fragiles et infirmi in fide ac charitate. Hæc autem sententia est vero similior, atque

Prob. 1^a, quia quid Paulus significare voluerit per magnam domum, non melius scire possumus quam ex primâ ejus ad Timotheum Epistolâ; atque in hac per domum istam intelligi Ecclesiæ, ut patet ibidem ex cap. 3, v. 15, ubi ait : *Ut ecclias quomodo oporteat in domo Dei conversari, que est Ecclesia Dei visi*; ergo et hic per magnam domum videatur intelligere Ecclesiæ. Prob. 2^a ex S. P. Aug., qui, lib. 4 de Baptismo, contra Donatistas, cap. 12, relatiss. S. Cypriani verbis, ita scribit : « Sic igitur arguens Cyprianus eos qui tamquam malorum consortium deviant, se ab unitate diruperant, ostendit magnam domum, ubi cesserent non solum vasa aurea et argentea, sed etiam lignea et fistilia, non se intellexisse nisi Ecclesiæ, ubi cesserent boni et mali, donec in fine sicut area ventilata purgetur. » Per magnam domum intelligi Ecclesiæ etiam docet D. Thomas, lect. 5 in cap. 2 Epist. 2 ad Timoth., ubi præcitat Apostoli verba exponit hoc modo : « In magnâ aucto domo, id est, Ecclesiæ, non solum sunt vasa aurea, etc. Ubi aurea et argentea distinguntur à fistilibus, item argentea ab aureis, item fistilia à lignis. In primo comparatio honorum et malorum innuitur, in secundo comparatio honorum et meliorum, in tertio malorum et péjorium; nam aurea et argentea sunt boni, sed aurea meliores, argentea minus boni; similliter lignea et fistilia sunt mali, fistilia sunt pejores, lignea verò iniūniū mali. »

Dicēs : Si per magnam domum intelligatur Ecclesiæ, sequitur quod ex mente Apostoli, etiam hereticis in Ecclesiæ; atque tamen hoc admittit nequit; ergo. Prob. maj., quia inter vasa fistilia loco citato videatur numerare Hymenæum et Philetum, siquidem, v. 17, ait : *Quorum sermo ut cancer serpit; ex quibus est Hymenæus et Philetus*; atque hi non solum erant heretici occulti, sed etiam manifesti, ut patet ibidem, v. 18. Imo Hymenæus erat à Paulo, 1 ad Timoth., v. 20, traditus Satane, id est, publicè excommunicatus; ergo, etc. — Resp. : Neg. maj., et ad ejus probatōnem dico quod Apostolus, dum eos numerat inter vasa fistilia, respecterit ad tempus quo isti nondum per obstinacionem et perinaciam erant ab Ecclesiæ separati, quemadmodum reflectit S. P. Aug., lib. 5 de Baptismo, cap. 19 : *Si Hymenæus, inquit, fecimus hereticum, potest intelligi quod Apostolus resperzit ad aliud tempus quo nondum sic erat; qui tamen tempore was erat in contumeliam, sicut paulus, cum persequeretur Ecclesiæ, was in honore.* Addit etiam S. doctor posse dici hereticos esse in Ecclesiæ propter Sacramentorum administrationem, quia etiam ipsi quædam Sacra menta verè administrant; quod est dicere eos esse in Ecclesiæ secundum aliquid, et non simpliciter. Petes pro quo tempore supponat à in novissimis diebus, dum Apostolus, cap. 3, v. 1, ait : *In novissimis diebus instabunt tempora periculosa.* — Resp. illud supponere non tantum pro tempore quod erit in fine mundi, sed etiam pro tempore quod erat brevi futurum. Nam quod hic prædictur etiam ad Pauli et Timothei tempora pertinet: dicit enim Timotheo, v. 5 : *Et has derita; item v. 6 : Ex his enim sunt qui pen-*

trant domos; etenim haec verba proxime secutâ tempora designare videtur. Itaque Apostolus uitetur à novissimis phrasî Hebrais usitata, quâ generaliter significatur omne id quod futurum est, ut inter alias liquet ex Gen. 49, ubi Jacob, jam moriturus, ita allo-

quit filios suos : Congregabit, ut anxiatum que ventura sunt vobis in novissimis diebus; qui tamen multa ibidem prædicti, quæ dñi ante Christi adventum impleta fuerunt.

IN EPISTOLAS AD TITUM ET PHILEMONEM *Dilucidatio.*

QUESTIO PRIMA.

Quo tempore et ob quam causam Paulus scriperit Epistolam ad Titum.

Titus ante conversionem suam erat gentilis, ut dicitur ad Galat. 2, v. 3. In hac autem Epistolâ quam Apostolus ad ipsum dirigit, cum vocat suum filium, ex quo aliqui volunt colligere Titum à Paulo ad fidem conversum fuisse, quem et secum duxit ad concilium Jerosolymitanum, ut habetur ad Galat. 2, v. 1. Postquam autem Paulus in insula Cretâ, quæ hodie Candia vocatur, Evangelium prædicasset, et inde iterum ad alias ecclesias recessurus esset, ut Cretones non relinquerentur orphani, sed haberent apostolicum virum, qui ea quæ videbantur deesse corrigeret, Titum totius sui in ordine præcepit.

Quandam autem haec Epistola scripta sit, ex Scripturâ non facile colligi potest, quia nec in Actibus apostolorum ponitur quid Paulus in Cretâ Evangelium prædicaverit, nec ex ejus Epistolis colligi potest quandom illud ibidem prædicaverit.

Inter Barionus putat Apostolum, quando è Macedonia (sicut Act. 20, v. 2, narratur) in Graciam profectus est, non statim recto itinere in Greciam venisse, sed navigatione usum, præterea appulisse in Cretam, atque ibi prædicto Evangelio, ac Tito ad gubernandum Cretensem ecclesiam relicto, demum in Graciam sive Achiam venisse; ubi tribus mensibus moratur fuisse Paulum, eodem capite Act. apost. Lucas testatur. Igitur illo tempore scriptum esse hanc Epistolam existimat jam memoratus auctor. Verum haec opinio non videtur subsistere, primò, qui in Actibus apostolorum nulla prorsus fit mentio de istâ navigatione in Cretam; imò contrarium potius insinuat prædict. cap. 20, v. 2, ubi dicitur quod Paulus, dum perambulaverat partes Macedoniae, et exhortatus fuerat fidèles multo sermone, venerit in Graciam. Haec enim verba videtur significare quod ex Macedonia immidiatè in Graciam profectus sit. Secundò, quia ex Epist. 2 ad Cor., cap. 2, v. 15, constat Titum fuisse illo tempore Corinthi, atque inde ad Paulum, in Macedonia existentem, venisse ut statum Corinthiorum

ei exponeret, ut dicitur ibidem, cap. 7, v. 6 Deinde Paulus Titum (vero similiter cum Epistola secunda) ad Corinthios remisit, utin eis perficeret liberalitatem erga pauperes Jerosolymitanos, prout colligitur ex cap. 8, v. 6 et 23.

Vero similiter igitur est hanc Epistolam esse scriptam post prima vincula Romana, eo nempe tempore quo Paulus Ephes in Macedoniam trahit, ibique apud Philippenses mansit, ut dictum est in Chronologia, ad annum 65. Et hujus sententiae videtur esse S. Chrysost., hom. 4, in hanc Epistolam, dicens : *Brevem scriptis Epistolam, merito: quod virtutis testimonium fuit ipsius Titi... Videtur autem mihi eam procedere quam ad Timotheum scripti (scilicet secundam); illam enim, cum iam finisset (sive, ut habetur in magine: *Illi enim instantे morte*), scripsit; hic autem liber et absolutus esse reprehenditur: nam quid ait: DECREVI HYMARE NICOPOLI, certum argumentum est quod nequam fuerit in vincula (scilicet ultima) correctus, illic autem vincum se assiduū vocat.*

Cum autem, cap. 3, v. 12, Tito scribat : *Festina ad me venire Nicopolim, ibi enim statui hymare, manifestus est quod hanc Epistolam scriperit cùm jam paratus esset Philippus Nicopolim proficiere. Itaque eodem moraliter tempore scripta est quo prima ad Timotheum; unde an prima ad Timotheum hanc, an verò hanc illam ordine temporis procedere debat, omnino incertum est.*

Argumentum, sex scopus hujus Epistolæ idem ferè est ac Epistolarum ad Timotheum, siquidem instruit Titum de illis quæ ad regimen Ecclesiæ pertinent, monitumque de modo episopos et presbyteros ordinandi, ac graviori contra iudaizantes insurget, quos iubet acriter increpare. Deinde ad morum præcepta accedit, attempat ac personarum officia prescribit. In primis autem obedientiam et subjectionem commendat tam servis erga dominos, quām fidelibus omnibus erga principes. Et inter haec semel atque iterum præclarerat admiscerat mentionem gratie, quæ nullo nostro merito salvam per Christum. Denique à variis questionibus avocat, et hereticos fugiendo esse monet.

Quod verò multò brevius ad Titum scribat quam ad

Timotheum, ea ratio reddi potest, quia Titus, uti
statute provocator, ita et ecclesiasticis robis gerendis
erat exercitatio; Timotheus autem junior atque
recentior, idcirco pluribus informandus. Ita Estius.

QUESTIO II.

Nonnulli textus explicantur.

Potes 1° quid Paulus significare velit, dum cap. I,
v. 4, dicit: *Tuus dilecto filio secundum communem fidem.*
— Resp.: Per hoc significat quod Titus in fide Christi,
ejus sineira prædicione, non quam ab ipsis vi-
stis discesserit; cujus rel plura alia testimonia haben-
t 2 ad Cor. 8. Communem gitor fidem dicit
suam et Tit., bene exponit S. Hieron. In hunc
locum, non autem communem omnibus filiis;
qua communi latro nichil esse generis.

Potes 2° quem-nisi nomine presbytero un intelligat
Apostolus, dum v. 5 sit. *Huius rei gratia relqui te
Crete, ut... constitutas per ciuitates presbiteros.*
— Resp.: cum intelligere episcopos; id enim clare patet
ex eo quod sub-jungit, v. i: *Oportet enim episcopum
sine crimine esse*, etenim ex hac conjuncte uno causal-
muni est unum est quod in v. 6 et 5 de episcopis egisset.
Ne obest quod juxta Homerum, Iliados 2, Crete ha-
heret centum ciuitates, in quibus singulis Titus non
videtur constituisse episcopos: nam Aegolis loquitur
juxta morem et consuetudinem Ecclesie. Jam
autem consuetudo Ecclezie nesciunt fuit ut omnia
probris opida propriis episcopis habent, sed ma-
jora tantum et insigniora, que et ecclesiastico more
ciuitates vocabentur. Praeterea loquuntur de illis dunt-
taxat ciuitatis in quibus erant multi fideles, quales
ciuitates tunc in ista insula adhuc paucis fuisse vi-
deantur.

Potes 3° de quo poëta aut prophetâ loquuntur Paulus, v. 12, dicens: *Dixit quidam ex illis, propriis
ipsorum propheta: Crete semper mendaces, male-
tes, ventres pigrî.* — Resp.: eum loqui de Epime-
nide Cretensi, non autem de Callimacho, ut putat
S. Chrysostomus; nam Callimachus non Cretensis, sed
Cyrenensis poëta fuit. Unde D. Hieron. in hoc e. putat
ha scribit: *Sunt qui putant hunc versum de Calli-
mache Cyrenensi posse sumptum, et aliquid ex parte
non errant, sicutidem et ipse in laudibus Jovis a ver-
sus Cretenses scriptitans, qui sepius ejus se-
custodire gloriantur, ait: Cretenses semper men-
daces, qui et sepius ejus sacrilegâ mente fabricavi-
erunt. Verum, ut supra diximus, inter versus de
Epimenide poëta ab A. ostolo sumptus est, et ejus
Callimachus in suo poemate est usus exordio. Ex
hujus vero Epimenidi libro de Oraculis, Apostolus
istum versum desumptus, ut domesticò testimonio
Cretenses convincerent. Vocat autem eum pro-
phetam, quia de oraculis scriptis, et arcanorum notitiam
profitebatur. Non tamen simpliciter cum prophetam
vocat, ut potius noverat à cultu veri Dei fuisse
alienum, sed prophetam ipsorum, Cretensem, iisi
enim eum ut tales habebant.*

Dices: Apostolus ait: *Testimonium hoc verum est.*

Atque tamen Epimenides, et post eum Callimachus
torque erraverunt, dum dixerunt Cretenses semper
esse mendaces, siquidem idcirco vocaverunt eos men-
daces, quia Cretenses Jovem, qui de mente poetarum
regnabat in celis, in sua insula fingebant sepulchrum;
ergo istum versum Paulus non desumptus ex Epime-
nide. — Resp.: Neg. conseq., et dico cum S. Hieron.:
Beriter respondendum est, siue in eo quod ait:
Corrumput mores bona colloquia prava, et in illo:
*Ip̄s̄ in animi et geni sumus, non statim totam Men-
tiri concomitant, et Aris librum probavit, sed op-
portunity versicoli suis est; ita et in presenti loco*
et totum opus Callimachi, sive Epimenidis, quorum
ceteras laudes Jovis cant, atque de oraculis scriptitat,
per unum versiculum confirmari; sed Cretenses
tantum mendaces vita gentis increpavit, non ob
cillam opinionem, quia sunt arguti à poetis, sed ob
ingentium mentiendi facilitatem, de proprio eos
genti auctore confutans. Itaque Apostolus nullo
modo approbat illam opinionem de Jovis dissititate,
cujus occasione hoc diversum praetulit poetae, sed tan-
tum rem ipam, scilicet quod Cretenses sint mendaces,
ob ingenium nimis mentiendi et fallaci proclivi-
tatem. Ex extenuis praemotorum testimoniorum verum
esse dixit.

Potes 4° quid intelligatur per habitum sanctum, in
quo, cap. 2, v. 5, Apostolus jubet esse annus, seu pro-
vectus aetas matrona. — Resp.: non tantum aeporis
indumentum intelligi, sed etiam externam vita mor-
rumque probatum: nam verbum Graecum κατάστασις
non vestimenta tantum, sed etiam incessum, motum
omnemque gestum significat. Quasi dicit: Anus in
anictu, incessu ac toto corporis gestu decorum pie-
tatis servent; atque hanc est illa gravitas quam in eo
sexu et aetate singulariter commendat S. Ambrosius,
lib. de Viduis.

Potes 5° ad quid referantur verba sequentia: *Bene-
dictus, — Resp.: Nonnulli ista cetera ad exempla
vitæ; sed ex verso 4 liquet Apostolum agere de do-
cendo et institutione sermocinali; idcirco ad hanc,
non autem ad solum horum vita exemplum illa verba
referenda sunt. Nec hunc sensu repugnat illud ad
Timoth. 2: *Docere mulieri non permitto;* non enim
ibi proibetur ne domini ac privatum filios ac filias
instruantur, sed ne debeat in ecclesia aut in cœtu pu-
blico. *Mulieres, inquit I Cor. 14, in ecclesiis taceant.*
Vult igitur in hanc Epist., cap. 2, ut femina natu gran-
diores sint adolescentibus magistræ, easque do-
ceant non aniles fabulas, non artes amorias, non
superstitiosas observantimulas, sed ea quae bona sunt
et honesta, id est, pietatem, charitatem, pudicitiam,
artenque bené et christiane regendi familiam; ha-
enim in sequentibus versibus explicantur. Ita Estius*

QUESTIO III.

De Epistola ad Philemonem.

Hanc Epistolam è primis vinculis Romanis esse
scriptum, omnium interpretatum est sententia, idcirco
constat ex eo quod vinculorum quirques meminerit,

quod Paulus eam anteponat Archippo, quod alia non
ficeat.

Potes 5° quo sensu Apostolus, v. 19, Philemonem
dicat sui debitorem. — Resp.: Philemonem fuisse ipsius
debitorem, quia à discipulo ejus Epaphro, Colosse-
sium apostoli, quem Paulus illic miserat, uta cum
alii Colosenses ad fidem conversus fuerat.

Potes 4° quid significet Apostolus, v. 20, ubi dicit:
Ita, frater; ego te fruar in Domino. — Resp.: eum si-
guicere ac exprimere vehemens desiderium sum, quo optabat Onesimus cum Paulino reconciliacionem.

Quasi dicit: Ego voluntate miram capiam ex te,

cum hanc rem tam p. am et justam in Domino con-
cesseris, ut Onesimus, qui ad tempus à te divertit, rursum in gratiam recipias. Domini autem subiungit: *Rede viscer mea in Domino*, o, iuxta S. Hieron. hic,
in Domino vel ad riscera p. est referri, vel ad
tempus; si primum fiat, sensus erit: Redige Onesimum, quem, ut vi cera mea, christiano amore possequeor;
si secundum, sensus erit: Onesimum t. n. q. vi-
sura mea recrea, e. hanc gratiā ei p. st. proprie
Christum, ut nemo illum tibi reconciliatum habeas.

IN EPISTOLAM AD HEBRAEOS
Dilucidatio.

QUESTIO PRIMA

An hæc Epistola sit canonica.

Utrum hæc Epistola Scripturam canonicas annun-
tranda foret, quandam in Ecclesia dubitatum fuit, id-
que asserit S. Hieron., epistola 129 ad Dardanum,
infra citanda, Ecclesia Graeca quidam can semper
pro canonico habuisse videtur, non verò Latinus, L-
pote que dominū seculo V de autoritate ejus canon-
icam cum Ecclesiâ Graeci convenerunt. Denique nostro
tempore de ejus autoritate a llue dubitatur Cajetanus;
quod tamen validè mirandum est. Lutherus can
simpli citer rejet, quoniam, impot. penitentia-
lit. Calvinus verò eam admittit, non quidem ob Ecclesie
autoritatem, sed quia existimat ex hujus Epis-
tolæ doctrina, que traditur de uno Christi sacrificio,
convellere ac subverttere se posse sacrificium misse.

Resp. et dico: Certissime tenendum est Epist. in
ad Hebraeos esse Scripturam sacram, eamque inter
canonicas ad Ecclesiâ receptam.

Prob. 1° quia quotquot existant, sive in concilio, sive
in decretis pontificum, sive in scriptis Patrum indices
seu catalogi divinarum Scripturarum, hanc Epistolam
inter eas recensent. Ea autem concilia sunt sequen-
tia: Laodicenum, ante S. Hieronymi tempora cele-

bratum, can. ult.; Carthaginense III, can. 47; hujus
autem canonis auctoritatem aliigat S. P. Aug., epist.
256; concilium Romanum septuaginta episcoporum,
sub Gelasio I pontifice; denique concilium Florenti-
num in Decrto Acmeus dato, et concilium Tridentinum,
sess. 4. His addit. Innocentum I, in epistola 5 ad Exuperium; Abbasum in Synopsi Scripturæ
secundum Gregorium Nazianzenum, in Carmine de Scripturis authentiis, et Joannem Damascenum, lib. 4
Ep. 18. Qui omnes librorum canoniconorum
catalogum tenentes, Epistolam ad Hebraeos eidem in-
seruerunt.

Prob. 2°: Satis vero simile est Patres concilii Ni-
carini hanc Epistolam etiam canonicas Scripturam annu-
merasse. Cum enim S. Hieronymus, in Praedicatione
quoniam preficit libro Justitiae, significet Nicani concilii
Patres constituisse eorum numerum Scripturarum
canonicas, et aliunde constet Athanasium isti con-
cilium interfuisse, nequaquam vero simile est hinc rela-
turum fuisse Epistolam ad Hebraeos inter Scripturas
canonicas, nisi concilium Nicenum eandem quoque
inter Scripturas canonicas retulisset.

Prob. 3°: S. Petrus videtur hujus Epistole men-
tionem facere; nam, postquam primam ad Hebraeos
inter gentes dispersos Epistolam scriptisset, secundum